

Мендик Л.В. Порядок возмещения вреда, причиненного нарушением лесного законодательства. – Статья.

В статье анализируется порядок возмещения вреда, причиненного нарушением лесного законодательства Украины. В результате проведенного исследования автор предлагает определенные изменения в законодательство Украины по вопросам порядка возмещения вреда, причиненного лесонарушения.

Ключевые слова: возмещение вреда, нарушение лесного законодательства, лесонарушения.

Summary

Mendyk L.V. Order of compensation of damages caused by violation of forest legislation. – Article.

This article analyzes the order for compensation of damages caused by violation of forest laws of Ukraine. As a result of the study the author proposes some changes to the legislation of Ukraine on issues of damages caused by forest violation .

Keywords: damage compensation, violation of forest legislation, forest violation.

УДК 349.6

Н.Г. Юрчишин

кандидат юридичних наук, доцент
кафедри трудового, екологічного,
земельного та аграрного права
Івано-Франківського факультету
Національного університету
«Одеська юридична академія»

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА ЗА ЧИННИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Постановка проблеми у загальному вигляді. Лісові відносини не можуть існувати без належного правового регулювання, без розробки і реалізації заходів, що сприяють розвитку ефективних форм власності на ліси, правильного та ефективного проведення реформ у лісовому господарстві держави. Саме тому, особливої актуальності на сучасному етапі в Україні набувають питання удосконалення та реформування

законодавчих та нормативно-правових актів у сфері лісового господарства. В Україні формується комплекс інституційних, організаційних та управлінських засад сталого розвитку лісового господарства, які одночасно спрямовані на використання природних ресурсів, покращення якості життя та збереження довкілля. Більше того, в умовах інтенсифікації природокористування, зростання антропогенного впливу на природне середовище, зокрема на ліси, виникає потреба подальшого удосконалення їх використання, збереження, охорони і відтворення, усунення диспропорції, щодо темпів нарощування запасів лісової сировини і розмірами її експлуатації.

Ступінь наукової розробки проблеми. З'ясування питання щодо окремих аспектів організації лісового господарства за чинним законодавством України має не лише теоретичне, але й практичне значення. Оскільки тільки досконале лісове законодавство України здатне забезпечити охорону, використання і відтворення лісових ресурсів, окреслити основні напрями з питань лісозабезпечення та ефективного ведення лісового господарства в цілому. Водночас, слід наголосити на тому, що у законотворчій практиці існують певні прогалини із даного питання. Крім того, питання реформування лісового законодавства України в частині організації лісового господарства лише опосередковано досліджувалось в юридичній літературі. При цьому, окремі аспекти щодо удосконалення лісового законодавства в цілому на різних етапах становлення української держави досліджували як представники науки земельного, екологічного та природоресурсного права. Зокрема, вказані питання розглядають у своїх працях В.І. Андрейцев, А.П. Гетьман, В.В. Костицький, В.П. Непийвода, В.В. Носік, В.І. Семчик, Ю.С. Шемшученко, С.М. Шершун та інші науковці.

Постановка завдання. У зв'язку з цим, викладене зумовлює необхідність постановки в якості мети дослідження окремих аспектів організації лісового господарства за чинним законодавством України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Організація лісового господарства має за мету забезпечувати правову і технічну регламентацію раціонального ведення і використання лісових ресурсів залежно від природних та економічних умов, цільового призначення, місця

розташування, породного складу лісів, а також функцій, які вони виконують. Розробка і законодавче закріплення правил, що визначають принципи і норми ведення лісового господарства, які б забезпечували досягнення стратегічних цілей національної лісової політики є одним із важливих завдань лісівничої науки. Так, лісове законодавство європейських країн формувалося історично і увібрало в себе кращі зразки і досвід ведення лісового господарства, основою якого є основний закон (кодекс або акт), що регулює лісові відносини на національному рівні. Окрім цього, країни із достатньо стабільною ринковою економікою періодично вносять доповнення та зміни у національне лісове законодавство згідно з тенденціями розвитку та вимог міжнародних угод. З цього приводу аналіз лісових кодексів Чехії, Угорщини, Німеччини, Словаччини, Латвії, Литви, Естонії, Польщі, Швеції показав, що досі немає єдиного засадничого підходу до формування лісового законодавства, однак у структурі кожного лісового закону завжди можна виділити чотири основні частини: декларативну, регулятивну, нормативну та процесуальну [1]. Здебільшого у декларативній частині нормативно-правового акту закріплені основні поняття, визначаються об'єкти і суб'єкти лісових відносин, принципи і цілі ведення лісового господарства. Натомість нормативна частина регламентує питання власне ведення лісового господарства [1].

Водночас, кодекси європейських країн визначають правила (Чехія, Польща), або забезпечення невиснажливого лісоуправління (Естонія, Латвія, Литва), або ж сприяння поєднанню біоценотичних і продуктивних функцій лісу (Угорщина) [2, с. 16].

У положеннях ст. 34 Лісового кодексу України визначено, що завданням організації лісового господарства є забезпечення правової і технічної регламентації ведення лісового господарства на засадах сталого розвитку з урахуванням природних та економічних умов, цільового призначення, лісорослинних умов, породного складу лісів, а також функцій, які вони виконують [3]. Окрім цього ст. 35 кодексу визначає зміст організації лісового господарства, що безпосередньо впливає із завдань організації лісового господарства України. Його організація

передбачає: розроблення та затвердження в установленому законом порядку нормативно-правових актів з ведення лісового господарства; поділ лісів на категорії залежно від основних виконуваних ними функцій, виділення особливо захисних лісових ділянок; встановлення віку стиглості деревостанів, норм використання лісових ресурсів; проведення лісовпорядкування; ведення державного лісового кадастру, обліку лісів; ведення моніторингу лісів; проведення лісової сертифікації; здійснення інших організаційно-технічних заходів згідно з основними вимогами щодо ведення лісового господарства, визначеними законодавством [3].

В подальшому статті 63, 64 Лісового кодексу України визначають зміст ведення лісового господарства як здійснення комплексу заходів з охорони, захисту, раціонального використання та розширеного відтворення лісів і зобов'язання підприємств, установ, організацій і громадян щодо ведення лісового господарства з урахуванням господарського призначення лісів й природних умов, зокрема забезпечувати посилення водоохоронних, захисних, кліматорегулюючих, санітарно-гігієнічних, оздоровчих та інших корисних властивостей лісів з метою поліпшення навколишнього природного середовища та охорони здоров'я людей; забезпечувати безперервне, невиснажливе і раціональне використання лісових ресурсів для задоволення потреб виробництва і населення в деревині та іншій лісовій продукції; здійснювати відтворення лісів; забезпечувати підвищення продуктивності, поліпшення якісного складу лісів і збереження біотичного та іншого природного різноманіття в лісах; здійснювати охорону лісів від пожеж, захист від шкідників і хвороб, незаконних рубок та інших пошкоджень; раціонально використовувати лісові ділянки [3].

В такому випадку, перелічені завдання є вичерпними завданнями ведення лісового господарства і вони достатньо мотивовані з огляду на сучасне розуміння багатофункціонального лісівництва. Однак, не зовсім вдалим, на нашу думку, є положення про невиснажливе використання лісових ресурсів, оскільки будь-яке за обсягом використання ресурсу вже зменшує його чи виснажує, а тому у новій редакції Лісового кодексу це словосполучення варто опустити.

До того ж, враховуючи вищесказане, принципи ведення лісового

господарства визначають на засадах сталого розвитку з урахуванням природних та економічних умов, цільового призначення, лісорослинних умов, породного складу лісів, а також функцій, які вони виконують, і, загалом, широко розкривають його зміст. Виходячи з цього і визначаючи сталий розвиток як такий, що об'єднує такі складові як економічний розвиток, соціальний прогрес та охорону навколишнього середовища [4, с. 1-6], можна передбачити, що сталі методи ведення лісового господарства якраз базуються саме на них.

У цьому аспекті цікавими є лісові принципи, які були втілені у Концепції саміту в Ріо-де-Жанейро та викладені в Розділі 11 «Боротьба з обезлісненням». Після саміту у Ріо-де-Жанейро відбулося багато міжурядових ініціатив: Канадсько-Малайзійська ініціатива, Монреальський та Генсільський процеси та інші. Вказані міжурядові ініціативи свідчать про те, що лісам як важливому природному ресурсу раніше не приділялася така значна увага. Усі ці заходи були спрямовані на захист лісів й лісових ресурсів від подальшого виснаження чи, на сповільнення цього процесу.

Однак, сучасні умови ведення лісового господарства для забезпечення його екологічно сталого розвитку потребують нових удосконалених підходів і методів господарювання з урахуванням міжнародних вимог і стандартів, у тому числі в частині підтримання захисних та інших корисних функцій лісів, збереження їх біологічного різноманіття як основного чинника їх продуктивності, стійкості та стабільності розвитку, розширення мережі природно-заповідного фонду України [5].

При цьому, окремої уваги заслуговують положення лісового законодавства України щодо функціонального поділу лісів, що тією чи іншою мірою впливає на порядок та напрями ведення лісового господарства загалом.

З цього приводу, експлуатаційний напрям ведення лісового господарства проявляється у вирощування високопродуктивних, біологічно стійких штучних і природних лісостанів, що продукують максимальну кількість необхідних сортиментів високоякісної деревини

певних деревних порід. Водоохоронно-захисний напрям – у вирощуванні високопродуктивних біологічно стійких лісостанів, які максимально забезпечують водоохоронні і захисні функції лісу, стабільність режиму водних джерел і належну якість води. Рекреаційно-оздоровчий напрям – у вирощуванні та збереженні лісових насаджень і природних лісів, яким притаманні санітарно-гігієнічні захисні властивості та які забезпечують оптимальні умови для відпочинку населення і захист навколишнього природного середовища [2, с. 18].

Більше того, цікавою є наукова позиція щодо критеріїв екологічно сталого управління охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів України, що впливає на ефективне ведення лісового господарства. Таким критеріями є: підтримання, збереження і примноження продукційних властивостей лісів; підтримання належного санітарного стану та формування лісостанів, резистентних до несприятливих факторів; збереження та забезпечення захисних функцій лісів; збереження і створення належних умов для підтримання їх біологічного різноманіття; підтримання їх соціально-економічних функцій; застосування ефективних нормативно-правових, економічних та організаційних механізмів для забезпечення екологічно сталого управління галуззю [6, с. 74].

Реформування лісового господарства доцільно здійснювати на диференційованій основі, враховуючи природно-географічне та лісогосподарське районування України [7, с. 32]:

1) у лісовій зоні, Карпатах та лісостепу лісове господарство повинно бути самоокупним і сплачувати до державного бюджету фіксований лісовий податок, розмір якого повинен залежати від обсягу можливих лісозаготівель та необхідних масштабів штучного лісорозведення;

2) у степовій зоні і, частково, у горах Криму лісове господарство має бути дотаційним.

Спеціальне фінансування з державного бюджету повинно використовуватися для лісовідновлення, охорони лісу, створення спеціальних меліоративних насаджень.

Безперечно, що для забезпечення сталого ведення лісового господарства визначальними буде застосування ефективних нормативно-правових, економічних та організаційних механізмів управління галуззю.

Ключовими елементами цього критерію є удосконалення нормативно-технічної бази і структури управління галуззю та ведення лісового господарства; залучення громадськості до процесу прийняття рішень щодо управління галуззю; реалізація спеціальних освітніх програм щодо збереження лісів, підтримання їх корисних функцій і захисту біорізноманіття [8, с. 53].

Положеннями Лісового кодексу України передбачено, що нормативно-правовими актами та нормативною документацією з ведення лісового господарства регулюється, зокрема здійснення заходів щодо підвищення продуктивності, поліпшення якісного складу лісів та інших заходів з ведення лісового господарства [3]. Однак основні вимоги до ведення лісового господарства та заходів з охорони, захисту, використання та відтворення лісів затверджуються нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України. При цьому слід зазначити, що спеціальної вказівки на той чи інший нормативно-правовий акт чинний Лісовий кодекс України не містить.

Ще однією актуальною та необхідною умовою ефективного ведення лісового господарства України є покращення контролю за станом лісових ресурсів та відпуском деревини, функції здійснення якого потрібно покласти на окремі державні структури, незалежні від підприємств Державного агентства лісових ресурсів. При цьому і ведення Державного лісового кадастру теж повинно здійснюватися незалежними державними контролюючими установами.

Світова практика правового регулювання лісових відносин свідчить, що оптимальною є взаємопов'язана трирівнева структура законодавства: лісова політика – лісовий закон – правила ведення лісового господарства. Саме її необхідно прийняти за основу при подальшій розробці й удосконаленні лісового законодавства України в частині організації лісового господарства [9, с. 72]. Сталий розвиток лісового господарства також вимагає реорганізації його правової і технічної регламентації, створення економічних умов, що сукупно дозволяло б у процесі планування лісокористування нарівні з екологічними факторами враховувати мінливу кон'юнктуру ринку [10, с. 36].

Висновки і перспектива подальших розробок. Таким чином, правове регулювання організації ведення лісового господарства в Україні потребує поступового і поетапного удосконалення. Ефективна організація лісового господарства України можлива лише при вирішенні комплексу екологічних, економічних і соціальних проблем, його веденні на засадах збалансованого розвитку, підвищення ефективності лісоуправління, багатоцільового використання лісових ресурсів і корисних властивостей лісу, а також збільшення площі лісів до оптимальної.

Література

1. Полякова Л. Порівняльний аналіз лісових законів європейських країн / Л. Полякова, В. Сторожук, М. Попов та ін. // Лісовий і мисливський журнал. – 2003. – № 3-4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: <http://www.lesovod.org.ua/node/179>.
2. Проблеми доступу місцевого населення до лісових ресурсів та незаконні рубки в лісах Карпат і Західного Полісся / за ред. М.В. Чернявського, І.П. Соловія, Я.В. Геніка: монографія. – Львів: Зелений Хрест, Ліга-Прес. – 2011. – 256 с.
3. Лісовий кодекс України від 21 січня 1994 року зі змін. і доп. станом на 8 лютого 2006 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3852-12>.
4. Голубець М. А. Проблеми сталого розвитку в Карпатському регіоні / М. А. Голубець // Зелені Карпати, № 1-2 (25-26). – 2007. – С. 1-6.
5. Савушик М.П. Аналіз лісового законодавства України на предмет легальності і забезпечення ефективності використання лісів і лісових ресурсів / М.П. Савушик // Програма ENPI-FLEG, 2010. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.fleg.org.ua/index.php?id=6&nocache=1&txttnews\[ttnews\]=48&cHash=9d05fe6e03405d93955c7de8818a324f](http://www.fleg.org.ua/index.php?id=6&nocache=1&txttnews[ttnews]=48&cHash=9d05fe6e03405d93955c7de8818a324f).
6. Фурдичко О.І. Заповідна справа в Україні: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / О.І. Фурдичко, В.К. Сівак, В.Д. Солодкий. – Чернівці: Зелена Буковина, 2005. – 336 с.
7. Крамарець В.О. До стратегії розвитку лісового господарства України / В.О. Крамарець, Г.Т. Криницький, В.Г. Мазепа та ін. // Наукові праці ЛАНУ: зб. наук. праць. – Львів: НУ «Львівська політехніка». – 2003. – № 2. – С. 31-37.
8. Чернявський М. Законодавче регулювання у сфері незаконних рубок / М. Чернявський, В. Тарасенко // Еколого-економічні та соціальні проблеми неефективних і несталих методів ведення лісового господарства та незаконних лісозаготівель в Україні: зб. матер. Міжн. наук.-практ. конф. (Львів, 2–3 грудня 2010 р.). – Львів: Зелений Хрест, Ліга-Прес. – 2011. – С. 52-58.
9. Чернявський М. Стале ведення лісового господарства в контексті міжнародних нормативних документів / М. Чернявський, Я. Генік, О. Каспрук, Г. Бондарук, В. Тарасенко, М. Шпільчак // Еколого-економічні та соціальні проблеми неефективних і несталих методів ведення лісового господарства та незаконних лісозаготівель в Україні: зб. матер. Міжн. наук.-практ. конф. (Львів, 2–3 грудня 2010 р.). – Львів: Зелений Хрест, Ліга-

Прес. – 2011. – С. 71-76.

10. Шуваев Ю. Анализ применения лесного и смежного законодательства в России / Ю. Шуваев // Устойчивое лесопользование. – 2005. – № 1 (7). – С. 36–44.

Анотація

Юрчишин Н.Г. Окремі аспекти організації лісового господарства за чинним законодавством України. – Стаття.

Стаття присвячена розгляду окремих аспектів організації лісового господарства за чинним законодавством України. Автор робить висновок про те, що правове регулювання організації ведення лісового господарства в Україні потребує поступового і поетапного удосконалення. Ефективна організація лісового господарства України можлива лише при поєднанні комплексу екологічних, економічних і соціальних проблем.

Ключові слова: ліс, лісове господарство, лісове законодавство, лісові правовідносини, поділ лісів.

Аннотация

Юрчишин Н.Г. Отдельные аспекты лесного хозяйства по действующему законодательству Украины. – Статья.

Статья посвящена рассмотрению отдельных аспектов лесного хозяйства согласно действующего законодательства Украины. Автор делает вывод о том, что правовое регулирование организации ведения лесного хозяйства в Украине требует постепенного и поэтапного совершенствования. Эффективная организация лесного хозяйства Украины возможна лишь при сочетании комплекса экологических, экономических и социальных проблем.

Ключевые слова: лес, лесное хозяйство, лесное законодательство, лесные правоотношения, разделение лесов.

Summary

Yurchyshyn N.G. Some aspects of forestry under the current legislation of Ukraine. – Article.

Article considers some aspects of forestry under the current legislation of Ukraine. The author concludes that the legal regulation of forestry in Ukraine requires a slow and gradual improvement. Effective organization of Forestry of Ukraine is possible only with a combination of complex environmental, economic and social issues.

Keywords: forest, forestry, forestry legislation, forestry relationship, division of forests.

